

1 W jakich okolicznościach rodzic może zgodnie z prawem wywieźć dziecko do innego państwa bez zgody drugiego rodzica?

Z istoty władzy rodzicielskiej wynika zasada jej wspólnego, dwuosobowego wykonywania przez oboje rodziców. Zasadę tę wyraża art. 97 § 2 polskiego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (dalej: krio), który stanowi, że w sprawach istotnych dla dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, w braku porozumienia między nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy. Tylko w sprawach dla dziecka mniej istotnych, każdy z rodziców podejmuje decyzje samodzielnie, bez konieczności przeprowadzania konsultacji i uzyskania akceptacji ze strony drugiego rodzica. Sądy polskie w swoim orzecznictwie wyjazd dziecka za granicę, zarówno na pobyt stały jak

i czasowy, a nawet w celu spędzenia wakacji zaliczyły do kategorii spraw istotnych.

W świetle art. 97 § 2 krio jeden z rodziców może wywieźć dziecko za granicę bez zgody drugiego rodzica, tylko w sytuacji, gdy drugi rodzic:

- a) został pozbawiony władzy rodzicielskiej nad dzieckiem na podstawie postanowienia sądu polskiego (art. 111 krio);
- b) władza rodzicielska drugiego rodzica została zawieszona na mocy postanowienia sądu polskiego (art. 110 krio);
- c) ma ograniczoną władzę rodzicielską nad dzieckiem (art. 109 krio). O sposobie ograniczenia władzy rodzicielskiej decyduje sąd stosując taki środek, który najlepiej zabezpieczy dobro dziecka. W szczególności, ograniczenie władzy rodzicielskiej może np. pozbawić rodzica prawa do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka lub o niektórych spośród nich. Jeśli takie orzeczenie pozbawia rodzica możliwości współdecydowania np. o miejscu zwykłego pobytu dziecka, to nie będzie on mógł sprzeciwić się zmianie miejsca zwykłego pobytu dziecka w Polsce na miejsce zwykłego pobytu za granicą.
- d) uprawnienia i obowiązki rodziców względem dziecka mogą ulec zmianie wskutek wyroku wydanego w sprawie o rozwód (art. 58 § 1 i 1a krio), o unieważnienie małżeństwa (art. 51 § 1 i 1a w związku z art. 21 krio) oraz o separację (art. 58 § 1 i 1a w związku z art. 613 § 1 krio). Dotyczy to także postanowień wydanych w sprawie o ustalenie ojcostwa (art. 93 § 2 krio), w sprawie o zmianę orzeczenia o władzy rodzicielskiej i sposobie jej wykonywania zawartego w wyroku o rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa albo ustalającym pochodzenie dziecka (art. 106 krio) i w sprawie o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej jednemu rodzicowi, gdzie rodzice nie mieszkają razem (art. 107 § 1 i 2 krio). W szczególności sąd może w takich sprawach powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców ograniczając to prawo drugiemu rodzicowi do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. Jeśli sąd rozwodowy orzeknie o przekazaniu wykonywania władzy rodzicielskiej jednemu rodzicowi a ograniczyć wykonywanie tej władzy drugiemu z nich, to wprawdzie takie orzeczenie nie oznacza pozbawienia drugiego rodzica władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, ale drugi rodzic może realizować uprawnienia i obowiązki tylko w takim zakresie, w jakim przyzna mu je sąd. Jeśli sąd nie przyzna drugiemu rodzicowi do współdecydowania o miejscu zamieszkania dziecka, to zasadniczo o miejscu tym decyduje samodzielnie rodzic, któremu powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej (patrz jednak punkt drugi).
- e) zgoda drugiego rodzica nie będzie również potrzebna, gdy zostanie on pozbawiony uprawnienia do współdecydowania o zmianie miejsca pobytu dziecka na podstawie orzeczenia sądu zagranicznego, uznanego w Polsce.

2 W jakich okolicznościach zgoda drugiego rodzica jest niezbędna dla wywiezienia dziecka do innego państwa?

Zgoda drugiego rodzica jest niezbędna we wszystkich przypadkach nie wymienionych w punkcie poprzednim. Chodzi tu o tego typu sytuacje, gdy rodzic ma pełnię władzy rodzicielskiej, alby gdy wprawdzie ograniczono mu tę władzę ale nie pozbawiono go uprawnienia do współdecydowania o miejscu pobytu dziecka. Polska judykatura idzie pod tym względem jeszcze dalej. Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10.11.1971 r. w sprawie III CZP 69/71 *na wyjazd za granicę na pobyt stały małoletniego wraz z jednym z rodziców, któremu w wyroku rozwodowym powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej, potrzebne jest zezwolenie sądu opiekuńczego, jeżeli drugi z rodziców, któremu powierzono nadzór nad wychowaniem dziecka, nie złożył oświadczenia wyrażającego zgodę na wyjazd dziecka*. Zatem, w sytuacji gdy sąd np. w sprawie rozwodowej nie przyznał drugiemu rodzicowi prawa do współdecydowania o miejscu zwykłego pobytu dziecka, to jednak w świetle tego orzeczenia ten drugi rodzic może dochodzić powrotu dziecka, gdyby nie mógł z powodów faktycznych realizować swych uprawnień w zakresie kontaktów z dzieckiem. W postanowieniu z 6.03.1985 r. w sprawie III CRN 19/85 Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że *wyjazd dziecka za granicę w celu spędzenia tam wakacji, jako należący do istotnych spraw dziecka wymaga zgody obojga rodziców, wykonujących władzę rodzicielską, a w braku takiej zgody orzeczenia sądu opiekuńczego*.

3 W jaki sposób można zgodnie z prawem wywieźć dziecko do innego państwa, jeżeli drugi rodzic nie udziela zgody na wywiezienie dziecka do innego państwa, mimo że jest to konieczne?

W przypadku, którego dotyczy pytanie trzecie nieodzowne jest wystąpienie do sądu opiekuńczego w Polsce o wydanie zastępczej zgody na wyjazd dziecka za granicę.

O udzieleniu takiej zgody może wystąpić rodzic, który nie został pozbawiony władzy rodzicielskiej lub którego władza rodzicielska nie została zawieszona. Wniosek może być złożony w sądzie przez samego wnioskodawcę; w tego rodzaju sprawach polskie prawo nie przewiduje tzw. przymusu adwokackiego. Właściwym rzeczowo do rozpoznania takiego wniosku jest sąd rejonowy – wydział rodzinny i nieletnich jako sąd pierwszej instancji, a właściwym miejscowo jest sąd w którego okręgu dziecko ma miejsce zamieszkania lub w którym przebywa.

4 Czy do tymczasowego wywiezienia dziecka (np. na wakacje, w celach związanych z opieką medyczną itd.) oraz wywiezienia dziecka na stałe mają zastosowanie te same zasady? Jeżeli dotyczy, proszę przedstawić właściwe formularze zgody.

Jak o tym wspomniano powyżej również krótkotrwały wyjazd zagraniczny dziecka wymaga zgody drugiego rodzica.

W Polsce nie są w użyciu formularze do wyrażenia zgody na wyjazd dziecka za granicę (stały lub czasowy). Wyrażenie zgody może zatem nastąpić w dowolnej formie. Wydaje się jednak, że ze względów dowodowych w ewentualnym postępowaniu o powrót dziecka opartym na Konwencji haskiej z 1980 r. wskazane byłoby uzyskanie zgody w formie pisemnej. W sporządzeniu takiej zgody może być przydatna pomoc polskiego adwokata, radcy prawnego lub notariusza.

Ostatnia aktualizacja: 22/05/2019

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w

tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.